

the Soldiery settlements of the Russian empire, and which today they are kept in the Record office of the Odessa region.

УДК 93(477.7)Липа"19"

Тарас Вінцовський

ІВАН ЛИПА І ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО

Публікація документа пов'язана з діяльністю відомого одеського громадського і політичного діяча І.Липи, який в роки революції висловив власну думку про раціональну форму організації козацтва на Україні, що й пропонується широкому загалу читачів.

Дана публікація з самого початку планувалася як стаття. Але враховуючи невеликий обсяг матеріалів, що вийшли з під пера відомого діяча (власне автору відома лише одна, запропонована нижче, газетна публікація), видається доцільним запропонувати загалу оригінальний текст. Особливо, якщо врахувати не самий широкий джерельний масив, що мають у своєму розпорядженні дослідники вільнокозацького руху в Україні.

Іван Липа, авторитетний в Одесі громадський діяч, значну частину свого життя провів у південному місті, переселившись сюди на початку ХХ ст. Разом з лікарською практикою він захопився журналістикою, дописуючи на професійну тематику у різні видання. Згодом І.Липа переймається й літературознавчою проблематикою. Працював і над іншими сюжетами, особливо в роки революції 1917 р. Цю інформацію можна знайти у статтях одеського історика А.Мисечка⁶⁰⁵. Але не було помічено ні згадуванням автором, ні іншими дослідниками за І.Липою зацікавленістю козацькою тематикою.

Вочевидь, як активіст українського політичного руху в Одесі він, так чи інакше, не міг обійти стороною повсюдне зацікавлення військовим рухом, який відігравав важливу роль не лише у боротьбі за владу, але й як форма самоорганізації українського селянства. Прикметно, що його стаття вийшла друком саме у військовому часописі.

Варто декілька слів сказати й про ту сторону життя, яка безпосередньо стосувалася політичної діяльності І. Липи, й є загалом маловідомою. Навесні 1918 р. наказом міністра внутрішніх справ УНР М.Ткаченка І.Липу призначили комісаром міста (канцелярія знаходилася на вулиці Грецькій, 9, у приміщенні градоначальства) з повноваженнями, які розповсюджувалися в межах колишнього одеського градоначальства, проти чого активно виступали представники місцевих осередків українських соціалістичних партій, зокрема УСДРП, й одеський муніципалітет, а також головний крайовий комісар Херсонської, Катеринославської і Таврійської губерній С.Комірний. Він дав позитивну оцінку І.Липі як

⁶⁰⁵ Мисечко А.І. Український рух в Одесі наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. (До 100-ліття одеської "Просвіти"). – Одеса, 2006. – С. 84-89, 90-93, 110-115.

людині, але заявив, що той не знайомий з адміністративною специфікою⁶⁰⁶. Зрештою останній приступив до роботи, виконуючи значний обсяг обов'язків, до яких відносився, наприклад, нагляд за діяльністю таких урядових закладів як, казначейство, державний банк, біржа, міщанська, реміснича та міська управи та інші⁶⁰⁷. Мав комісар Одеси помічника, М.П.Звенигородського, якого теж призначив на посаду міністр внутрішніх справ.

Незабаром до зазначених функцій центральна влада додала обов'язок по формуванню на нових засадах міліції. Для цього до Одеси прибуває Н.Супруненко, який потрапляє в розпорядження І.Липи⁶⁰⁸. Зрештою, після гетьманського державного перевороту 29 квітня 1918 р. і відставки С.Комірного вся повнота влади в місті на короткий період часу переходить саме до комісара Одеси, якого П.Скоропадський планував замінити на генерала М.Березовського⁶⁰⁹. 14 травня новий міністр внутрішніх справ Ф.Лизогуб підписав офіційний наказ про усунення зі своїх посад усіх комісарів, призначених Центральною Радою⁶¹⁰, а на їх місце вводиться посада старости, що очолили місцеве самоврядування. Цим й завершилася одеська сторінка в політичній кар'єрі Івана Липи.

В публікації зберігаються всі орфографічні, стилістичні та лексичні особливості тексту, окрім літери "ї", яка інколи в оригіналі замінювалася на "і".

Документ:

Вільне козацтво

У де яких громадських і політичних діячів є зараз нахил порвати з традиціями українського народу і будувати Україну на зовсім нових основах. Така думка хибна, бо нема нічого на світі нового. Те нове, що гадають заводити на Україні, утворив уже де-небудь інший нарід. Так само наше старе честь новим для других.

В старій Україні з XIII і по XVI вік ходою історичних умов утворювалось козацтво, що волею народа пишно розцвіло при Богдані Хмельницькому і визволило Україну з польського ярма. Наше козацтво – це теж саме, що далеко пізніше зорганізувалось у вільних народів і зветься міліцією.

Це народне військо, в якому мусить брати участь кожен громадянин певного віку. Козак одбуває свою службу в своєму ж селі або місті.

⁶⁰⁶ Одесский листок. – 1918. – 20 марта.

⁶⁰⁷ Одесские новости. – 1918. – 10 апреля.

⁶⁰⁸ Там само. – 26 апреля.

⁶⁰⁹ Вільне життя. – 1918. – 24 травня.

⁶¹⁰ Копиленко О.Л., Копиленко М.Л. Держава і право України 1917 – 1920. – К., 1997. – С. 94.

Два-три роки на службі, два-три роки вільний від неї. І так довідомих літ коли його заступають молодші. Ця ідея козацтва постільки міцна в народі нашому, що як лише повіяло на Україні волею, так зараз же в ріжних місцях заснувалися кадри вільних козаків, що ставлять собі метою боронити край від усяких напасників. І коли не забути, що сливе вся молодь зараз в рядах військових, в окопах, то стане ясно, що на вільне козацтво треба звернути пильну увагу.

Це зародок будучої сили, волі і добробуту Українського народа.

Український нарід може знає, може лише почуває, але лагодиться до того, що би стати в свою оборону за свої права.

Зараз по земельних комітетах розглядається земельна справа, яка остаточно буде вирішена на Українських установчих зборах у Києві.

Нетрудових земель на Україні дуже багато і по праву історичному, Божеському і людському всі вони мусять бути передані трудовому українському народові. От тут, при передачі нетрудових земель народові треба провести принцип козаччини: давати землі не даром, а за майбутні заслуги перед рідним краєм – давати землі тим, хто стане в ряди козацтва. Козакам кінним дати більше, пішим – менше. Скасувати поділ України на губернії, а поділити її, як в старовину, на полки. Усі землі в межах полка обьявити полковою власністю і віддати до повного розпорядку полкові, з умовою, що би він виставив на завжди відповідну скількість узброєних кінних і піших козаків для потреб української держави.

Для організації козацької України можна взяти за взірець наших же кубанців, що переселившись із Запорожжя, заховали свою стару організацію до наших днів.

Між ними нема і не може бути бідних, бо кожен козак забезпечений землею, якої він не може ні продати ні подарувати, бо земля – власність козацької громади, станиці.

Поза козацтвом зостаються вільні професії. Коли таким чином зорганізувати український нарід, то з одного боку буде постійний хліборобський і військовий елемент (міліція), поповнений спеціальними частями (артилерія, сапери і т.п.)! З другого розмаїті вільні трудові професії.

Паразитів на народньому тілі не буде. Україна стане не переможною силою.

Іван Липа

Від редакції

Редакція де вчім не згоджується з автором статті “Вільне Козацтво”

Рідний курінь. – 1917. – 3 грудня.

Taras Vintskovs'kyi

Ivan Lypa and Vil'ne (Free) Cossackdom

The publication of document relates the activities of such well the known Odessa political figure as Ivan Lypa, who in the years of revolution expressed out opinion on a rational form of organization of Vil'ne Cossackdom in Ukraine. The results of the research are to wide circle of readers.

УДК 93(477.7)

Вергілій Ріцко

**ІСТОРИЧНІ ПІСНІ, ЗІБРАНІ В СЕЛАХ НА ТЕРИТОРІЇ
КОЛИШНЬОЇ ЗАДУНАЙСЬКОЇ СІЧІ (ДОБРУДЖА, РУМУНІЯ)
у1976-1978 рр.**

Читачеві пропонуються до уваги варіанти українських історичних пісень, які були збережені і записані автором протягом 1976-1978 рр. в українців - жителів (можливо нащадків задунайців) сучасних сіл у Добруджі (Румунія), на території колишньої Задунайської Січі.

1. “Пісня про Івана Богуна”

Ой з-за гори чорна хмара, Мов хвиля, іде, То ж не хмара, то ж не чорна, Запорожців Богун веде, Та на вражих турків Коло трьох могил.- Уже по тих яниченьках Та й пугач завив. Серед ночі в Дикім полі Рушниці ревіли,	А в Очакові туркині Та від страху мліли. Ой у середу ізвечора Турків обступали, А в п'ятницю до полудня Всіх упень рубали. Ой наточив Іван Богун Невірам вина, Та було ж їх сорок тисяч, А тепер нема.
--	---

Записано 1976 р. в с. Чаталкіой від Миколи Петренка, 68 років.

2. “Пісня про козака Супруна”

Ой не знав козак, Ой не знав Супрун, А як славоньки зажити, Гей, зібрав військо Славне запорізьке Та й пішов орду бити. Ой у неділю рано-раненько Супрун із ордою стявся, А в понеділок, в обідню годину,	Сам в неволеньку попався. “Ох і ти, козаче, козаче Супруне, А де ж твій вороний кінь?” “ Гей, кінь мій в хана на припоні, Сам я, молодий, в неволі. Ох, виведіть мене, виведіте На Савур могилу,
---	--